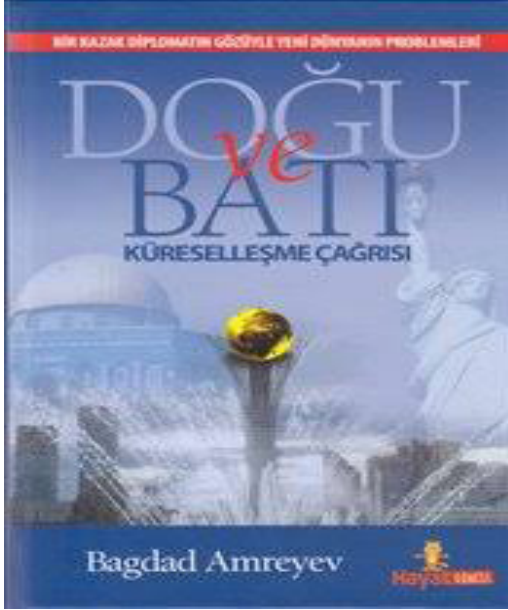

BAGDAD AMREYEV, DOĞU VE BATI, HAYAT YAYINLARI, İSTANBUL 2011, 485 S.*

Bagdad Amreyev, East and West, Hayat Publishing, Istanbul 2011, 485 p.

Cenk TAMER**

Kazakistan'ın bağımsızlığının ilk günlerinden itibaren diplomaside üst düzey görevlerde bulunan deneyimli diplomat, Ortadoğu uzmanı ve şu anki Türk Konseyi Genel Sekreteri Bagdad Amreyev'in kaleme aldığı bu eser, küreselleşen dünyanın problemlerini ve çözüm yollarını ortaya koyması bakımından değerli bir çalışmadır. Kazakistan'ın kurucu Cumhurbaşkanı Elbaşı Nursultan Nazarbayev'in 2000'li yılların

başlarında tarihte ilk kez semavi ve geleneksel din liderlerini Astana'da bir araya getirmesiyle dünyada hoşgörü ve barış kültürünün yaygınlaşmasının temelleri atılmıştır. Bu anlamda eser, Elbaşı Sayın Nazarbayev'in medeniyetler diyalogu çağrılarını daha güçlü bir sesle dile getirmektedir.

Bu kitapta Amreyev, Kazakistan'ın dış politika prensiplerini ortaya koymakta ve Kazak yurdunun dünya barış ve güvenliğinin inşasında nasıl bir rol üstlendiğini vurgulamaktadır. Yöntem bilimsel açıdan bakıldığında kitapta ilk olarak sorunun niteliği, kaynağı ve temel hususları ortaya konduktan sonra Amreyev'in sorunla ilgili getirmiş olduğu çözüm önerileri sunulmaktadır. Bu bağlamda, deneyimli Kazak diplomat, konuyla ilgili çeşitli gazetelere vermiş olduğu röportajlardan yararlanmıştı. Nihayetinde

---

* **Makale Geliş Tarihi:** 21.10.2020 **Yayına Kabul Tarihi:** 02.11.2020

** Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, e-posta: ctamer.11@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1331-7942

BAGDAD AMREYEV, DOĞU VE BATI, HAYAT YAYINLARI, İSTANBUL 2011, 485 S.

eser, medeniyetler diyalogu temel prensibinden hareketle Kazakistan'ın dünya ülküsünü bütün fikri, siyasi, kültürel ve dini boyutlarıyla ortaya koymaktadır. Kitap; "Uluslararası İlişkilerin Yeni Modeli: Medeniyetler Diyalogu", "Ortadoğu'da Savaş ve Barış", "Kazakistan ve Ortadoğu" ve "Kazakistan: Asya Güvenliğinin Önemli Faktörü" olmak üzere 4 başlıktan oluşmaktadır.

"Uluslararası İlişkilerin Yeni Modeli: Medeniyetler Diyalogu" adlı birinci bölümde, ilk olarak medeniyetler diyalogu alanındaki uluslararası girişimler ortaya konmuş ve ardından söz konusu kavramın siyasi, kültürel, düşünsel, hukuki ve dini boyutları açıklanmıştır. Ardından Amreyev, 2003 yılında Kazak Elbaşı Nazarbayev'in öncülüğünde Astana'da düzenlenen Semavi ve Din Liderleri Kurultay'ının tüm dünyada medeniyetler diyalogunun bir fenomen halini almasında nasıl bir rol üstlendiğini açıklamıştır. Bu anlamda, Elbaşı'nın göstermiş olduğu liderlik vasfına, sahip olduğu ilerici görüşlere ve dünya barışına olan katkılarına vurgu yapılmıştır. Buna örnek olarak, dünyanın önde gelen siyasi ve dini liderlerinin kurultay vesilesiyle Kazakistan ve Kazak Elbaşı'na ithafen yayınladıkları tebrik mesajlarına yer verilmiştir.

"Ortadoğu'da Savaş ve Barış" başlıklı ikinci bölümde, Arap-İsrail savaşlarıyla başlayan Ortadoğu'daki kriz süreci ana hatlarıyla ele alınmış ve Kazakistan'ın Ortadoğu'daki barış sürecine nasıl bir katkıda bulabileceğine dair önerilerde bulunulmuştur. Bu bağlamda Elbaşı Nazarbayev'in hem İsrail ve dünya Yahudileri nezdinde saygınlığa sahip olduğu hem de Arap ülkeleriyle dostane ilişkiler geliştirdiği vurgulanmıştır. Amreyev, Kazakların Ortadoğu sorunlarının çözümünde öncü olabileceğini dile getirmektedir. Bunun en önemli sebebi de Kazakların hoşgörü anlayışıdır. Özünü bozkırlardan alan bu hoşgörü kültürü, diğer din ve etniklerin kucaklanmasına imkân sağlamaktadır. Bu bakımdan Kazak obasında büyüyen ve dolayısıyla bozkır kültürünün içinden gelen Elbaşı Nazarbayev, öncülüğünü yaptığı "Semavi ve

Din Liderleri Kurultayı” sayesinde dünyada evrensel barış kültürünün hâkim kılınmasına katkıda bulunmaktadır. Bu bakımdan, dinler arası diyalogu güçlendirmeyi amaçlayan, Kazakistan’ın başını çektiği söz konusu kurultaylar, Ortadoğu’daki mezhep çatışmalarının çözümünde etkin bir mekanizma olarak yükselebilir. Ayrıca Amreyev, bu bölümde Irak’tan Lübnan’a, Mısır’dan Ürdün’e ve İsrail’den Filistin’e olmak üzere Ortadoğu’nun neredeyse bütün sorunlarıyla ilgili görüşlerini aktarmıştır.

“Kazakistan ve Ortadoğu” başlıklı üçüncü bölümde, ilk olarak Kazakistan dış politikasının temel kavramları üzerinde durulmuştur. Öncelikle ulusal güvenlik tehdidinin sınırlarını çizen Amreyev, Rusya ve Çin’in ülkenin daimi müttefikleri ve daimi ortakları olması gerektiğinden bahsetmektedir. Bunun yanı sıra dini aşırıcılığı ve Kazak halkını İslam’dan uzaklaştırma çabalarını ulusal güvenlik tehditleri olarak sıralayan Amreyev, stratejik kaynak olarak Avrupa’yı göstermekte ve Kazakistan’a karşı ideolojik çıkarları bulunmayan Avrupa Birliği’ni en cazip kutuplardan biri olarak ifade etmektedir. Amreyev, bu bölümde Kazakistan’ın Ortadoğu ve Afrika politikalarına ilişkin öneriler getirmekte, ayrıca ülkenin petrol politikasına ve uluslararası imajına değinmektedir. Daha sonra ise Kazak Büyükelçi, ulusal ve uluslararası basın organlarında yayımlanan Ortadoğu ile ilgili görüşlerini derlemiştir.

“Kazakistan: Asya Güvenliğinin Önemli Faktörü” başlıklı dördüncü bölümde Amreyev, Elbaşı Nazarbayev’in dinler arası diyalog kurultaylarından sonra dünya barışına sunduğu bir diğer katkı olarak Asya’da İşbirliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı’ni göstermektedir. Ardından Kazak Büyükelçi, tarihten ekonomik kalkınmaya, ulusal uyumdan dış politikaya, demokratik gelişmelerden büyük devletlerle ortaklığa, Asya güvenliğinden İslam Dünyası’na kadar olan geniş bir perspektifte Kazakistan’ı değerlendirmekte ve her bir meseleyle ilgili önerilerde bulunmaktadır. Her şeyden önemlisi Kazakistan’ın dengeli bir dış politika yürüterek herhangi bir yabancı

BAGDAD AMREYEV, DOĞU VE BATI, HAYAT YAYINLARI, İSTANBUL 2011, 485 S.

devlete bağımlı kalmadığının altını çizen Amreyev, çeşitli uluslararası ve bölgesel örgütlerin aktif üyesi olan Kazakistan'ın dünya toplumlari nezdinde büyük itibar kazandığını belirtmiştir. Bağımsızlığından itibaren nükleer silahtan arınma meselesinin kritik önemde olduğunu vurgulayan Amreyev, Kazakistan için geçmişte “nükleer devlet”, daha sonraları ise “parlayan petrol ülkesi”, “tarım devi” ve “ulusal uyumun eşsiz örneği” gibi sıfatların kullanıldığını belirtmiştir.

Kitabın metodolojisi incelendiğinde, konu sınıflandırılmasının başarılı olduğu ve başlık düzenlemesinin uyumlu yapıldığı görülmektedir. Her bir bölümün sonuna, Amreyev'in ulusal ve uluslararası basına verdiği röportajlar eklenmiştir. Kitap, bir Kazak diplomatın gözüyle yeni dünyanın problemlerini resmetmeyi ve buna ilişkin öneriler getirmeyi amaçlamaktadır. Ağır akademik terimlerden uzak olmakla birlikte oldukça sade bir dille yazılan eserin yarı-derleme niteliğinde olduğu söylenebilir. Kazakistan'ı yakından tanımak ve Kazak karar alıcıların dünya görüşlerini öğrenmek isteyenler için pratik bir kitaptır. Bunun yanı sıra eser, özellikle Ortadoğu ve Asya siyaseti olmak üzere dünyadaki çatışma ve güvenlik sorunlarına ilişkin meselelerde önemli bilgiler vermektedir. Sonuç olarak Amreyev, “Doğu ve Batı” adlı kitabında küreselleşme çağrısını temel prensip olarak ele almış ve Kazakistan'ın dünya barışına olan mevcut ve gelecekteki katkılarına dikkat çekmiştir. Deneyimli Kazak diplomat, içerik bakımından doyurucu ve yöntem bilimsel açıdan başarılı bir eser ortaya koyması sebebiyle uluslararası ilişkiler literatürüne önemli bir katkıda bulunmuştur, diyebiliriz.